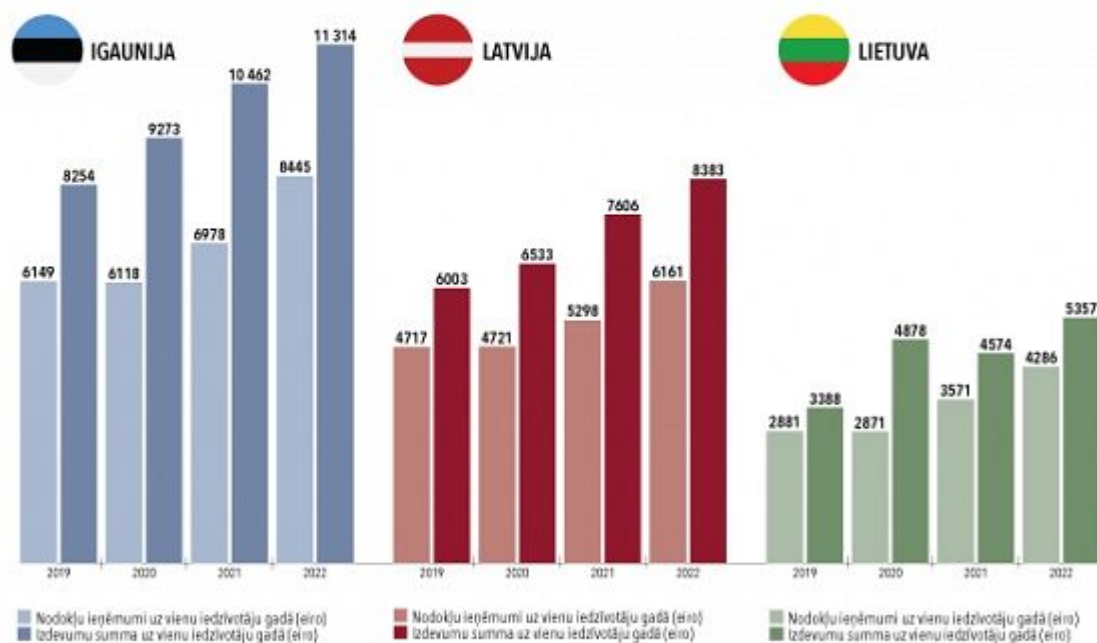

KAS NOTIEK BALTIJĀ?

NODOKĻU IEŅĒMUMI UZ VIENU IEDZĪVOTĀJU GADĀ (EURO)
IZDEVUMU SUMMA UZ VIENU IEDZĪVOTĀJU GADĀ (EURO)

BDO Latvia vecākā nodokļu konsultante
Svetlana Nesinova:

«Ja Latvija vēlas sasniegt Igaunijas līmeni, nodokļu ieņēmumu līmeni un arī izdevumu apmēru, rēķinot uz vienu iedzīvotāju, tad cita risinājuma kā tikai uzlabot biznesa vidi nav, jo īpaši, ja Lietuva jau demonstrē centienus panākt Igauniju.»

Pētījuma metodika:
Nodokļu ieņēmumi pret iedzīvotāju skaitu gada nogalē.
Valsts budžeta izdevumi pret iedzīvotāju skaitu gada nogalē.

Avots: BDO pētījums

KURAM TAS RŪP?

Kā igauņi ekonomikas skrējienā tika pirmie?

Atsaucoties uz biznesa medijā “Dienas Bizness” publicēto <https://www.db.lv/zinas/ka-igauni-ekonomikas-skrejiena-tika-pirmie-511440> (21.04.2023)

Jaudīgāka tautsaimniecība ļauj vairāk ieņemt un vairāk tērēt. Baltijas valstu čempione gan nodokļu ieņēmumu, gan arī izdevumu apmērā, rēķinot uz vienu valsts iedzīvotāju, ir Igaunija, jo tajā tautsaimniecība ir jaudīgāka, nekā tā ir ar iedzīvotājiem bagātākajās Latvijā vai Lietuvā.

Tādu ainu rāda a/s BDO Latvia pētījums. Būtībā šie dati ir tikai kārtējais skaudrais atgādinājums par to, cik svarīga ir tautsaimniecība, jo tikai uzņēmēji ir tie, kuri, maksājot nodokļus, uztur sabiedrībai nepieciešamo infrastruktūru un pakalpojumus.

Kopīgais starts

Baltijas valstīm ir kopīga pagātne pēdējo 100 gadu garumā, un arī to neatkarības atgūšanas laiks no PSRS visām ir 1990. gads, kas bija starta brīdis pārmaiņām tautsaimniecībā un būšanai par saimniekiem savā zemē. Tāpat visas trīs Baltijas māsas vienlaikus tika uzņemtas Eiropas Savienībā un NATO, savukārt pievienošanās eirozonai jau parādīja redzamas atšķirības, jo Igaunija to iespēja jau no 2011. gada, Latvija – 2014. gada, bet Lietuva no 2015. gada. Pērnā gada inflācijas apmēros Baltija ir Eiropas čempione – 2023. gada janvārī Latvijas inflācijas līmenis sasniedza 21,5%, kas bija vislielākais starp Baltijas valstīm, Igaunijā tas bija vismazākais – 18,6% –, bet Lietuvā tas sasniedza 20%.

Kārtība «skrējienā» šodien

Interesanti, ka nodokļu ieņēmumi, rēķinot uz vienu iedzīvotāju, Latvijā tikai 2022. gadā sasniedza to ienākumu līmeni, kādu Igaunija, rēķinot uz vienu iedzīvotāju, iekasēja 2019. gadā, bet Lietuvai šis rādītājs ir teju divas reizes mazāks nekā Igaunijā. Nenoliedzami, ka liela loma šajā rādītājā ir ne tikai iedzīvotāju skaitam katrā valstī, bet arī tautsaimniecības izmēram. Kā norāda BDO Latvia vecākā nodokļu konsultante Svetlana Nesinova, atšķirībā no Latvijas gan Igaunijā, gan arī Lietuvā iedzīvotāju skaits pēdējo gadu laikā ir pieaudzis. «Tas nozīmē, ka pat situācijā, ja tautsaimniecība neaug un nodokļu ieņēmumi paliek tajā pašā līmenī – stagnē –, bet sarūk iedzīvotāju skaits, tad tik un tā iekasēto nodokļu apjoms gada laikā uz vidēji vienu iedzīvotāju būs pieaudzis. Savukārt valstij ar pieaugošu iedzīvotāju skaitu, lai panāktu iekasēto nodokļu apmēra pieaugumu, izaugsmei būtu jābūt straujākai par iedzīvotāju skaita kāpumu,» tā S. Nesinova.

Viņa arī norāda, ka nodokļu ieņēmumi no viena iedzīvotāja 2020. gadā rāda kritumu gan Igaunijā, gan arī Lietuvā, bet Latvijā pieaugumu, lai arī tikai četru eiro apmērā. «Tās ir Covid-19 pandēmijas sekas,» tā S. Nesinova. Viņa vērš uzmanību uz to, ka Igaunijā, kur vairāk tiek iekasēti nodokļos, likmes būtībā vairākiem nodokļiem ir pat zemākas nekā pārējām divām Baltijas valstīm. «Igaunijā pievienotās vērtības nodokļa standarta likme ir 20%, savukārt Latvijā un Lietuvā tā ir 21%, bez tam Igaunijā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme arī ir 20% un tā ir līdzvērtīga Latvijā zemākajai likmei,» analizē S. Nesinova. Viņa norāda, ka Igaunijā ir augstākas akcīzes nodokļa likmes, nekā tās ir Latvijā vai Lietuvā, un ne jau velti savulaik Igaunijas iedzīvotāji naski brauca iepirkt alkoholu tieši uz Latviju, tādējādi būtībā vairojot patēriņa nodokļu apmērus Latvijas valsts makā.

Visvairāk tērē Igaunijā

Lai arī nodokļu ieņēmumi ir visu valstu valdību galvenais ienākumu avots, no kura finansēt visu iedzīvotāju kopīgās vajadzības, tomēr tas nav vienīgais, jo vēl jau ir ienākumi no valsts kapitāla izmantošanas, bet Eiropas Savienībā līdztekus minētajiem finanšu avotiem ir ES struktūrfondi, un arī ja ar to nepietiek, tad vēl valstis aizņemas naudu. Faktiski pasaulē nav nemaz tik daudz valstu, kuras var iztikt bez aizņēmumiem. «Un

atkal – rēķinot, cik valsts vidēji gadā tērē uz vienu iedzīvotāju, jāsecina, ka visvairāk pērn tērēja Igaunija (11 314 eiro), bet vairāk nekā divas reizes mazāk Lietuva (tikai 5357 eiro), un Latvija, protams, ir pa vidu (ar 8383 eiro),» skaidro S. Nesinova. Viņa vērš uzmanību, ka, vērtējot pēc budžeta izdevumiem uz vienu iedzīvotāju gadā, Latvija 2022. gadā tērēja tikpat, cik Igaunija 2019. gadā. Interesanti, ka pretēji nodokļu ieņēmumu sarukumam uz vienu iedzīvotāju 2022. gadā valstu tēriņi šajā pašā laikā uz vienu iedzīvotāju ne tikai nesaruka, bet tieši pretēji – pieauga.

Visam nepietiek

«Lai arī ik gadu budžeta izdevumu apmēri pieaug, tomēr tik un tā, lai varētu atrisināt visas sasāpējušās problēmas, naudas nekad nepietiek, un arī pandēmijas laika aizņemšanās griestu «pacelšanas» laiks ir beidzies, tāpēc būs vien pašiem jāpalielina savi ienākumi,» prognozē S. Nesinova. Viņa norāda, ka nekādas brīnumnūjiņas valsts budžeta ieņēmumu palielināšanā jau nav, ja vien excel tabulās politiķi neizdomā ieraudzīt nodokļu likmju paaugstināšanu vai arī to atvieglojumu daļēju vai pilnīgu atcelšanu. «Dzīvē šī prognoze var arī nepiepildīties, un tad jāizdara izvēle starp diviem scenārijiem – mazāki tēriņi vai arī lielāki nodokļu ieņēmumi, ko vislabāk īstenot, uzlabojot uzņēmējdarbības vidi,» skaidro S. Nesinova.

Viņa uzsver, ka tieši uzņēmējdarbības vide var būt vienīgais risinājums, kas Latvijai ļautu tuvojties tam nodokļu ieņēmumu līmenim un līdz ar to daudz augstākam izdevumu apmēram, kāds pašlaik ir Igaunijai. «Diemžēl daudzu gadu garumā Latvijā ir veikti vairāki «kapitālie remontī», kuru rezultātā ir augstākas, bieži vien pat pārspīlētas prasības attiecībā pret uzņēmējiem, kādu nav nedz Lietuvā, nedz Igaunijā, bet šis fakts savukārt neveicina uzņēmēju interesi strādāt Latvijā,» uzsver S. Nesinova. Viņa atgādina, ka finanšu sistēmas kapitālā remonta rezultātā ES dalībvalstī Latvijā var arī neatvērt kontu bankā, bet tieši tam pašam uzņēmumam kontu atvērs, iespējams, pat tā paša nosaukuma banka ES dalībvalstī Lietuvā un ES dalībvalstī Igaunijā. «Un kurā valstī tad investēs potenciālais investors, vēl jo vairāk, ja viņa mītnes zeme ir ārpus Eiropas Savienības? Visticamāk, ne jau Latvijā, bet tas taču nozīmē darba vietas un nodokļus valsts kabatā,» skaidro S. Nesinova.

Viņa pieļauj, ka tikai šāda faktora dēļ Latvijā nav ieguldījis neviens vien potenciālais ārvalstu investors, un ne tikai no tā dēvētajām trešajām valstīm vien. «Savulaik Latvija iesaistījās cīņā par IT gudrajām galvām, kuras bēga no Baltkrievijas, un daļa patiešām izvēlējās savu nākotni saistīt ar Latviju, bet jau 2022. gadā izrādījās, ka šiem cilvēkiem «nav īstās pases, ar kurām šeit vajadzētu dzīvot»,» uz lūgumu minēt vēl kādu piemēru, atbild S. Nesinova.

Viņasprāt, Latvijas rīcība īsti nesakrīt ar tām vēlmēm, kādā valstī vēlamies dzīvot. «Ja Latvijā gribam sasniegt Igaunijas līmeni, tad tas nozīmē tikai to, ka uz uzņēmējiem ir jālūkojas nevis kā uz potenciālajiem blēžiem un pirms pozitīva lēmuma pieņemšanas biznesam visa veida ierēdņiem un kontrolieriem jāpieprasa neskaitāmi atzinumi, kuru saņemšanai tiek tērēti mēneši un dažos gadījumos pat gadi, kuros pat reizēm biznesa iecerētās idejas vienkārši «noslīkst», bet gan jādod zaļā gaisma ar labvēlīgiem uzņēmējdarbības vides nosacījumiem, nemitīgi taujājot katras nozares uzņēmējiem, kas valstij būtu jāizdara, lai viņi paplašinātos, būvētu jaunas ražotnes, radītu jaunas darba vietas un maksātu arvien vairāk nodokļos,» iesaka S. Nesinova. Viņasprāt, ilgstoši finansēt visai sabiedrībai vajadzīgos pakalpojumus uz valsts parāda pieauguma nevarēs un būs jāizdara izvēle starp diviem scenārijiem – mazāki tēriņi vai arī lielāki nodokļu ieņēmumi, ko vislabāk īstenot, uzlabojot uzņēmējdarbības vidi, nevis palielināt nodokļu slogu.